

LÅNORDSTYPER till 3:e DEKLINATIONENS SUBSTANTIV

Översikt och övningar

Eva Tidner 2016

ÖVERSIKT

Några exempel på substantiv efter 3:e deklinationen med speciell typ av böjningsstam.

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
rex	m.	reg-	kung	regera, regering av <i>regere</i> ; E regal
grex	m.	greg-	hjord	aggregat; E congregation, egregious
lex	f.	leg-	lag	/il/legal, legitim, legitimera, legitimation
dux	m.	duc-	ledare	producera av <i>ducere</i> ; E duke
crux	f.	cruc-	kors	crucifix, krux; E crucial, crucify, crucifixion
vox	f.	voc-	röst	vokal, provocera av <i>vocare</i>
lux	f.	luc-	ljus	Lucia, Lucifer; E translucent av <i>lucere</i>
pax	f.	pac-	fred, frid	pacifist; E Pacific Ocean, pacifier
pons	m.	pont-	bro	pontifex, ponton
mons	m.	mont-	berg	/de/montera, montage, montör; E mount/ain/, montane
fons	m.	font-	källa	fontän, fontanell
mens	f.	ment-	sinne	mental/itet/, demens, dement
Mars	m.	Mart-	krigsguden Mars, symbol för krig	Mars; E martial arts, martial law
dens	m.	dent-	tand	dental; E dentist
mors	f.	mort-	död	mortalitet, amortera; E mortal/ity, mortify, mortification
pes	m.	ped-	fot	pedal, pedikyr; E pedestrian
custos	m.	custod	väktare	E custody, custodian
ratio	f.	ration-	förnuft	ratio, rationell
exceptio	f.	exception-	undantag	exceptionell; E exception

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
origo	f.	origon-> origin- (vokalförsvagning)	ursprung	origo, originell, original; E origin/al
virgo	f.	virgin-	jungfru	Virgo; E virgin, Virginia
homo	m.	homin-	människa	homo erectus / sapiens, hominid; E homicide

examen	n.	examin-	examen, prövning	examinera, examiner, examination
nomen	n.	nomin-	namn	nominera, nominell
omen	n.	omin-	förebud	ominös

cor	n.	cord-	hjärta	rekord; E cordial, record/er, concord
-----	----	-------	--------	---------------------------------------

ius	n.	iur- (rhotacism)	rätt	juridik, juris kandidat (JK); justitieminister; E justice
rus	n.	rus-	landsbygd	rustik; E rural
os	n.	or- (rhotacism)	mun	oral, Ostia

corpus	n.	corpor-	kropp	korpral, korsett, kår, inkorporera; E corporation
litus	n.	litor-	strand	litoral, lido
pectus	n.	pector-	bröst	Expectorant; E pectoral
tempus	n.	tempor-	tid	tempus, tempo, temporär, temporal; E contemporary

genus	n.	gener- (med rhotacism och avljud)	kön	genus, gen, /de/generera, generation, generator
foedus	n.	feder-	fördrag, förbund	federal, federativ, konfederation
latus	n.	later-	sida	uni-, bi-, multi-lateral
onus	n.	oner-	börda	onerös
opus	n.	oper-	verk	opus, opera, operation, operera, operatör; E operate, operator
pondus	n.	ponder-	vikt	pund, pondus; E ponder
ulcus	n.	ulcer-	(inre) sår	ulcus, ulcerös; E ulcer, ulcerate
vulnus	n.	vulner-	(yttre) sår	E vulnerate, vulnerable

ÖVNINGAR

Fyll i nedanstående meningar med passande lånord till orden i respektive tabell!

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
rex	m.	reg-	kung	
grex	m.	greg-	hjord	
lex	f.	leg-	lag	

A1 Den ministär som styr ett land är landets _____.

A2 Något som tillkommer en monark men som denne kan förläna eller ge nyttjanderätt till kallas _____; riks-_____, _____-skepp m.fl.

A3 En samling av mindre partiklar av olika slag inom biologin, kemin eller tekniken.
_____.

A4 Det engelska ordet för 'religiös församling' av olika slag. _____.

A5 Another English word for 'exceptional, conspicuous, outstanding, usually in a negative fashion':
_____.

A6 För att visa vem du är för en okänd person måste du ofta _____ dig med någon form av _____ såsom pass, körkort eller ID-kort.

A7 Mycket vanliga latinska lånord för 'laglig' och 'olaglig' är _____ och _____.

A8 Lagenligt född eller förenlig med rättsprinciperna: _____.

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
dux	m.	duc-	ledare	
crux	f.	cruc-	kors	
vox	f.	voc-	röst	
lux	f.	luc-	ljus	
pax	f.	pac-	fred, frid	

B1 Engelsk hertig: _____.

B2 Latinskt verb för 'leda': _____. Några lånord från sammansättningar med detta verb:

B3 Självljudande bokstäver: _____

B4 Latinskt verb för 'kalla': _____. Några lånord från sammansättningar med detta verb:

B5 Om ett problem, hinder eller stötsten finns, kan man säga att just detta är ett _____. Ordet går tillbaka till latinets ord för 'kors'.

B6 Ett _____ är en avbildning av Jesus på korset.

B7 Something extremely significant or important, critical or decisive, e.g. a moment, an instance, an experiment, an election is _____ (an image of a guidepost that gives directions at a place where one road becomes two).

B8 De engelska orden för 'korsfästa' och 'korsfästelse': _____ och

_____.

B9 "Ljusets drottning" och ett helgon: _____

B10 Namn på djävulen, ljusbäraren, den fallna ängeln: _____

B11 Latinskt verb för 'lysa': _____. Några lånord från detta verb:

B12 Latinskt lånord för 'fredsmäklare', 'fredsivrare': _____

och för 'fredsivran', 'fredsrörelse': _____.

B13 Det engelska ordet för 'Stilla havet': _____.

B14 Det amerikansk-engelska ordet för 'napp': _____.

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
pons	m.	pont-	bro	
mons	m.	mont-	berg	
fons	m.	font-	källa	
mens	f.	ment-	sinne	
Mars	m.	Mart-	krigsguden Mars, symbol för krig	
dens	m.	dent-	tand	
mors	f.	mort-	död	
pes	m.	ped-	fot	
custos	m.	custod	väktare	

C1 En präst i ett romerskt prästkollegium under antiken hade titeln **pontifex**. Vad betyder ordet egentligen och vilken var alltså prästens funktion?

_____.

C2 En _____ är en flytande plattform av rektangulära flytkroppar, vanligtvis tillverkade av stål.

C3 Person som (vanligen professionellt) sätter ihop (teknisk) utrustning

kallas _____ och det denne gör är att _____ och motsatsen när man tar isär byggnadsdelarna är att _____.

C4 _____ ecology is the branch of ecology that studies life systems on mountains.

C5 Världens högsta berg som har varit stor prestige att bestiga heter _____ *Everest*.

C6 Träffande namn på bergig stat i USA: _____.

C7 Annat ord för 'springbrunn': _____.

C8 Bindvävstäckta luckor i nyföddas kranium kallas _____, vilket egentligen betyder små _____.

C9 Under krig råder ibland undantagstillstånd, på engelska _____ *law*.

C10 Det engelska namnet för kampsport som fått sitt namn från den romerska krigsguden:

_____.

C11 De tidigare större institutionerna där patienter fick psykiatrisk vård kallades för _____-sjukhus.

C12 _____ är en organisk psykisk störning av högre intellektuella funktioner och den drabbade personen är då _____.

C13 *M* _____ ett demografiskt mätvärde som beskriver antal dödsfall i en population, på engelska _____.

C14 Att betala av på ett lån med en summa i taget är att _____.

C15 Engelsk inteckning (ett dokument, som visar att en del av t.ex. en egendom är belånad):

C16 A special cold room used for the storage of human corpses waiting for treatment is a

_____.

C17 En _____ är en kraftig skål, där man stöter sönder kryddor och dylikt med hjälp av en sorts stöt. På engelska _____.

C18 To humiliate, to cause to experience shame, humiliation, or wounded pride is to m _____, to feel _____.

C19 'Trampa' bl.a. på cykel, bil, symaskin, piano: _____.

C20 Ett latinskt ord för 'fotvård' som lånats in via franskan: _____.

C21 Engelsk fotgängare: _____.

C22 Child _____ regulations = Regler för vård av barn.

Prison _____ = fängsligt förvar.

C23 Engelsk väktare, förvaltare eller förmyndare: _____.

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
ratio	f.	ration-	förnuft	
exception	f.	exception-	undantag	
origo	f.	origon-> origin- (vokalförsvagning)	ursprung	
virgo	f.	virgin-	jungfru	
homo	m.	homin-	människa	

D1 Om man handlar förnuftsmässigt är det _____.

D2 _____-ism omfattar alla filosofiska riktningar, som är centrerade kring förnuftet, tänkandet och tingens logiska ordning.

D3 Det engelska ordet för 'undantag': _____.

D4 **Nulla regula sine** _____ = Ingen regel utan undantag.

D5 Ett latinskt lånord för något enastående, ytterst ovanlig, sällsynt, unikt och alldeles speciellt:

_____.

D6 Det ursprungliga verket som man senare kan göra kopior av är ett _____. Detta ord kan också avse en ovanlig, säregen personlighet. Denne brukar då vara mycket _____.

D7 Det engelska ordet för 'ursprung': _____.

D8 I ett koordinatsystem kallas punkten där axlarna skär varandra i "mitten" för _____. Dessa delas i två halvor, en positiv och en negativ halva.

D9 Det latinska namnet för Jungfruns stjärnbild och namn på ett släkte av fjärilar:

_____.

D10 Det engelska ordet för 'jungfru/lig/, /ung/mö, oskuld': _____.

D11 Stat i USA som grundades under "jungfrudrottningen" Elisabeth I:s tid:

_____.

D12 Det latinska ordet för 'människa', t.ex. _____ **erectus** eller _____ **sapiens**.

D13 En familj primater där gorillor, schimpanser, orangutanger och människa ingår kallas

_____.

D14 _____ is the act of a human killing another human. This may include car accidents as well as assisted suicide.

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
examen	n.	examin-	examen, prövning	
nomen	n.	nomin-	namn	
omen	n.	omin-	förebud	

E1 En _____ är ett skriftlig och/eller muntligt slutprov för att pröva en persons kunskaper i ett enskilt ämne eller kunskaper inhämtade under en hel utbildning. I pluralis heter ordet _____.

E2 Att undersöka en växt och ta reda på vad den heter och var den förekommer kallas för att _____ växter

E3 En lärare med docentkompetens eller motsvarande utsågs att pröva studenternas examensuppsatser. Denne person utsågs alltså till _____.

E4 Med N.N. menas att åsyftad person är okänd, en förkortning av latinets _____ = Jag vet inte namnet.

E5 Ett grammatiskt ersättningsord för ett substantiv kallas _____.

E6 En valbar person utnämns eller _____ som kandidat till någon officiell befattning.

E7 En akties _____ värde är ett fast värde, helt oberoende av kursernas upp- och nedgång.

E8 Ett dåligt förebud kan också kallas ett dåligt _____.

E9 Att försöka avvärja ett sådant dåligt förebud ligger till grund för bl.a. ett av engelskans ord för 'avskyvärd', 'förhatlig' t.ex. *an ab-_____able crime* = ett avskyvärt brott. Synonymer: *repugnantly hateful; detestable; loathsome*.

E10 Att något är _____ menas att det är olycksbådande och hotfullt, illavarslande, olyckligt och fatalt (ödesdigert). Den engelska motsvarigheten är _____.

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
cor	n.	cord-	hjärta	
ius	n.	iur- (rhotacism)	rätt	
rus	n.	rur-	landsbygd	
os	n.	or- (rhotacism)	mun	

F1 He had prepared a _____ welcome for his guests. 'hjärtlig', synonym till *hearty* men mera formellt.

F2 Vad betyder de latinska orden **concordia** och **discordia**? _____

F3 Att nedteckna skrifter på dokument för att återge något för efterkommande att minnas heter på engelska *to* _____ och på samma sätt benämns en apparat som registrerat ljud *a* _____.

F4 En person som studerat rättslära = _____ på universitetet är en _____. Hen har då tagit en _____ kandidat- eller doktorsexamen.

F5 Det latinska ordet för rättvisa är _____ som på engelska blivit _____. Det departement och den minister som har hand om rättsliga ärenden kallas med en latinsk genitivform av detta ord för _____-departementet/ ministern.

F6 _____ kallas möbler och inredning av lantlig karaktär.

F7 Vilken är den engelska motsatsen till *an urban area*? A _____ area.

F8 Mediciner t.ex. som man tar *genom munnen* tas _____.

F9 Roms hamnstad vid floden Tiberns *myrning* heter _____.

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
corpus	n.	corpor-	kropp	
litus	n.	litor-	strand	
pectus	n.	pector-	bröst	
tempus	n.	tempor-	tid	

G1 British Broadcasting C_____ BBC är ett statligt brittiskt public service-företag för TV- och radioverksamhet.

G2 A law against _____ *punishment* has been passed. (kroppsgata)

G3 En stad _____ (= införlivar) hela eller delar av omkringliggande landskommuner med sitt område.

G4 The custom of eating the body of the victim may also arise from a desire to _____ (= embody, integrate) the sanctity which is part of it.

G5 Ordet **corpus**, franska: *corps* = 'kropp' lånades in i svenskan som lånord och betecknar en församling inom en viss kategori av folk såsom poliser, studenter, läkare, scouter, brandmän, diplomater m.fl. Vilket svenskt lånord? _____.

G6 Området vid havskusten från den översta stänkzonen, d. v. s. just ovanför högvattensnivån ned till det djup där solljuset möjliggör biologiskt liv kallas för _____-zonen.

G7 _____ är en ö och en kommun del i Venedig. Ön är en 11 km lång sandbank mellan Venetianska lagunen och Adriatiska havet.

G8 Var i kroppen sitter pectoral muskeln?

G9 *Expectorant* är en medicin. Vad ska den användas till med hänsyn till namnet?

_____.

G10 Om något bara är tillfälligt, kortvarigt eller övergående benämns det _____.
På engelska _____.

G11 _____ *art* is art produced at the present period in time. 'Samtida konst'

G12 Om man arbetar i en viss takt och sedan saktar ned, har man gått ned i _____.

G13 Cicero utbrast upprörd i ett berömt tal "O, _____, o mores!"
= Vilka tider, vilka seder!

G14 Tiderna förändras och vi förändras med dem heter på latin:

_____ **mutantur et nos mutamur in illis.**

G15 Att ex-_____ är att hålla ett tal utan någon som helst förberedelse, att improvisera.

substantiv	genus	böjningsstam	betydelse	lånord på nominativformen eller på böjningsstammen
genus	n.	gener- (med rhotacism och avljud)	kön	
foedus	n.	feder-	fördrag, förbund	
latus	n.	later-	sida	
onus	n.	oner-	börda	
opus	n.	oper-	verk	
pondus	n.	ponder-	vikt	
ulcus	n.	ulcer-	(inre) sår	
vulnus	n.	vulner-	(yttre) sår	

H1 Ett latinskt lånord som betyder att framställa, skapa eller alstra t.ex. elkraft, arbetstillfällen eller utveckling är att _____.

H2 I ett kraftverk alstras ström genom en _____.

H3 Att något _____ beskriver en process där något försämras, urartar, vansläktas eller förfaller.

H4 _____ är en enhet för information om ärftliga egenskaper, som ärvs från föräldrar till avkomman dvs. från den en _____ till den följande.

H5 En akademisk disciplin som huvudsakligen fokuserar på att kartlägga och analysera vilken betydelse könsroller har i samhället benämns _____ - vetenskap.

H6 En f _____ eller *förbundsstat* är en sammanslutning av flera självständiga enheter: stater, delstater eller organisationer.

H7 I en _____ / _____ stat har lokala/regionala myndigheter stor frihet att själva utforma politiken på sin nivå.

H8 En k _____ är en union med bibehållen suveränitet för de ingående parterna.

H9 Konsonanterna **L** och **R** där ljudet kommer ut på tungans båda sidor benämns _____.

H10 En ömsesidig överenskommelse eller ett avtal mellan två parter är *bi-* _____, ett *ensidigt* _____ och ett *mångsidigt* _____.

H11 Vid ett bombanfall el.dyl. förstörs ibland inte bara det avsedda målet utan tillsammans med detta skadas även civila mål vid sidan om. För ett sådant fenomen finns den engelska termen _____ *damage*

H12 Om man lär sig tänka i andra banor än de gamla vanliga, dvs. i ett ”sidotänkande” talar man på engelska om _____ *thinking*.

H13 Ett **oneröst** avtal är ett avtal där båda parterna utger något av värde till den andra. Ett typexempel är ett köp där säljaren utger varan och köparen utger betalningen. Vilket latinskt ord ligger till grund för detta uttryck? _____.

På engelska an _____ agreement / contract.

H14 Att _____ är att göra ett kirurgisk ingrepp som ofta utförs under narkos. På engelska _____.

H15 Ett kirurgiskt ingrepp, en planerad militär konfrontation, en förändring av ett objekt i någon form i en dataprogrammering mm. är exempel på olika former av _____.

H16 Med en _____ menas en person, en sak eller en symbol som har en viss funktion och som ska utföra något. På engelska _____.

H17 Ett _____ är ett verk eller ett betydelsefullt alster.

H18 En _____ är en form av musikteater.

H19 En person med mycken myndighet, värdighet och respekt sägs ha stor _____.

H20 Om någon tar väl hand om sina tillgångar och utnyttjar sina gåvor sägs denne väl förvalta sitt _____.

H21 My group sees no need for a group of wise people to _____ Europe's future.

We will leave you to _____ the answer. = to debate, to contemplate, think over, sv. 'betänka, fundera över, grubbla över'

H22 To be _____ is to be easily hurt or harmed physically, mentally, or emotionally.

H23 Medicinskt sår benämns _____ om det rör sig om ett primärläkande sår till exempel operationssår eller skärsår, sår utan vävnadsdefekt, och vissa traumatiska sår. Sårkanterna läggs emot varandra och sutureras (sys ihop).

H24 Om det är ett sekundärläkande sår, till exempel bensår eller trycksår, ett sår i hud eller slemhinna som uppkommit till följd av en sjuklig process (till skillnad från sår som uppkommit genom yttre våld) benämns det _____.

H25 Det engelska medicinska ordet för 'röt/sår', 'sårnad' t.ex. magsår är _____ och verbet 'bli sårig' _____.

H26 En inflammation i slemhinnan i tjock- eller ändtarmen, som gör att tarmens funktion försämras kallas på medicinskt språk _____ kolit = "tarminflammation full av sår".